

MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH METODLARI

*Qo'qon Universiteti MT 1-23 Guruh Talabasi
Tursunova Muslimaxon Munavvar qizi*

ANNOTATSIYA

Mazkur ilmiy maqolada maktabgacha katta yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy metodlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi bolalarning nutq faoliyatini rivojlantirish, muloqot madaniyatini shakllantirish hamda ijtimoiy moslashuvini ta'minlashga xizmat qiluvchi samarali pedagogik yondashuvlarni aniqlashdan iborat. Maqolada kuzatish, tajriba-sinov, taqqoslash va tahlil metodlaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, o'yin texnologiyalari, interfaol metodlar va kommunikativ mashg'ulotlar bolalarda nutq faolligini oshiradi, erkin fikr bildirish ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda jamoa bilan samarali muloqot qilish kompetensiyasini shakllantiradi. Xulosa sifatida, maktabgacha ta'lim jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan metodlarni tizimli qo'llash yuqori samaradorlikka ega ekanligi asoslandi.

Kalit so'zlar: kommunikativ kompetensiya, maktabgacha ta'lim, nutq rivoji, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, pedagogik yondashuv, ijtimoiy moslashuv, muloqot madaniyati.

ABSTRACT

This scientific article analyzes modern methods of forming communicative competence in preschool children of senior age. The aim of the research is to identify effective pedagogical approaches that contribute to the development of children's speech activity, formation of communication culture, and social adaptation. The study employed methods such as observation, experimental testing, comparison, and analysis. The results show that game-based technologies, interactive methods, and communicative activities increase children's speech activity, develop their ability to express ideas freely, and form effective communication skills in a group. In conclusion, the systematic use of methods aimed at developing communicative competence in preschool education proves to be highly effective.

Keywords: communicative competence, preschool education, speech development, interactive methods, game-based learning, pedagogical approach, social adaptation, communication skills.

Kirish

Maktabgacha ta'lim tizimi bolalarning har tomonlama rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Ayniqsa, katta yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyani

shakllantirish kelgusida ularning ijtimoiy muhitga moslashuvi, ta'lim jarayonida faol ishtiroki va shaxs sifatida kamol topishida asosiy omillardan biri hisoblanadi. Kommunikativ kompetensiya nafaqat nutqiy faoliyatni, balki tinglash, tushunish, fikrni mantiqiy ifodalash, hamkorlikda muloqot qilish kabi ko'nikmalarni ham o'z ichiga oladi.

Zamonaviy pedagogika fanida bu yo'nalishda turli yondashuvlar ishlab chiqilgan bo'lsa-da, maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik va yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda samarali metodlarni tanlash dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Shu sababli ushbu maqolada kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiluvchi innovatsion va an'anaviy metodlarning o'zaro uyg'unligi tahlil qilinadi.

Metodlar

Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning bir qator usullaridan foydalanildi. Jumladan, pedagogik kuzatish orqali bolalarning muloqot jarayonidagi xatti-harakatlari o'rganildi. Tajriba-sinov ishlari orqali turli metodlarning samaradorligi amaliy jihatdan tekshirildi. Taqqoslash metodi yordamida an'anaviy va zamonaviy yondashuvlar o'rtasidagi farqlar aniqlashtirildi.

Tadqiqot maktabgacha ta'lim tashkilotlarida olib borilib, unda katta yoshdagi bolalar ishtirok etdi. Mashg'ulotlar davomida o'yin texnologiyalari, rolli o'yinlar, suhbat, savol-javob, interfaol mashqlar va guruhiy ishlash metodlari qo'llanildi. Olingan natijalar tahlil qilinib, umumlashtirildi.

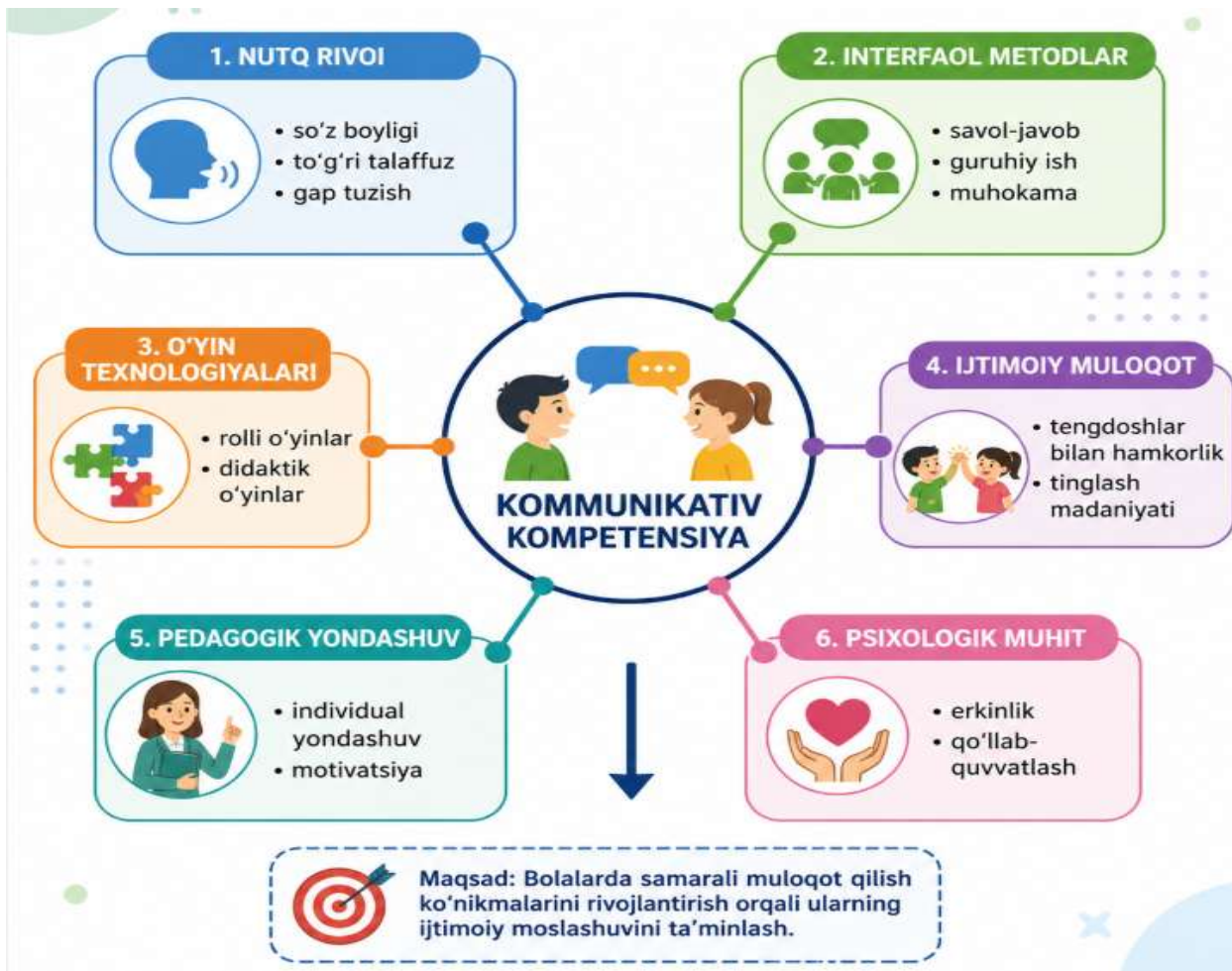
Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda o'yin asosidagi metodlar alohida ahamiyat kasb etadi. Rolli o'yinlar bolalarning nutqiy faolligini oshirib, ularni erkin fikr bildirishga undaydi. Interfaol metodlar esa bolalarning bir-biri bilan hamkorlikda ishlash, fikr almashish va tinglash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Tajriba davomida muntazam ravishda kommunikativ mashg'ulotlar o'tkazilgan guruhlarda bolalarning nutq boyligi, gap tuzish qobiliyati va muloqot madaniyati sezilarli darajada yaxshilangani kuzatildi. Shuningdek, bolalarda o'z fikrini mustaqil ifodalash va boshqalarni tushunish ko'nikmalari shakllandi.

Muhokama

Olingan natijalar shuni tasdiqlaydiki, maktabgacha katta yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda kompleks yondashuv zarur. Faqatgina an'anaviy usullar bilan cheklanib qolish yetarli emas, balki zamonaviy interfaol metodlar bilan uyg'unlashtirish muhimdir.

Pedagog tomonidan yaratilgan ijobiy psixologik muhit ham muhim rol o'ynaydi. Bolalar o'zlarini erkin his qilgan sharoitda muloqotga kirishishga intiladi, bu esa ularning nutqiy rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish kommunikativ kompetensiyaning yanada samarali shakllanishiga xizmat qiladi. Umuman olganda, maktabgacha ta'lim jarayonida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish tizimli, maqsadga yo'naltirilgan va metodik jihatdan asoslangan holda olib borilishi lozim.

Xulosa

Tadqiqot natijalari maktabgacha katta yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish uzluksiz va tizimli pedagogik jarayon ekanligini ko'rsatdi. Ushbu jarayonda o'yin texnologiyalari, interfaol metodlar va kommunikativ mashg'ulotlardan samarali foydalanish bolalarning nutqiy rivoji, fikrni erkin ifodalash va ijtimoiy muloqotga kirishish ko'nikmalarini sezilarli darajada oshiradi.

Shuningdek, bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish, ularga qulay psixologik muhit yaratish hamda pedagog va ota-onalar hamkorligini ta'minlash muhim omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqot asosida shunday xulosaga kelish mumkinki, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan metodlar kompleks tarzda qo'llanganda yuqori samaradorlikka erishiladi.

Kelgusida mazkur yo'nalishda olib boriladigan ilmiy izlanishlar kommunikativ kompetensiyaning yanada chuqurroq jihatlarini o'rganish va yangi pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etishga xizmat qiladi.

Amaliy tavsiyalar

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagoglar kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish uchun o'yin va interfaol metodlardan muntazam foydalanishi maqsadga muvofiq. Har bir mashg'ulotda bolalarning faol ishtirokini ta'minlash, savol-javob va erkin muloqotga keng o'rin berish zarur.

Mashg'ulotlarni tashkil etishda rolli o'yinlar, sahnalashtirish, hikoya tuzish va guruhiy ishlash kabi usullarni qo'llash tavsiya etiladi. Shu bilan birga, ota-onalarga bolalar bilan uy sharoitida muloqot qilish, kitob o'qib berish va suhbatlashish orqali nutqiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash bo'yicha tavsiyalar berish muhimdir.

Pedagoglar uchun metodik qo'llanmalar ishlab chiqish va malaka oshirish kurslarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga oid mavzularga alohida e'tibor qaratish zarur hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Babayeva D. R. Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: Innovatsiya, 2018. – 156 b.
2. Qodirova F. R., Toshpo'latova Sh. M. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 240 b.
3. Mavlonova R. A., Rahmonqulova N. H. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 320 b.
4. Vygotskiy L. S. Myshleniye i rech. – Moskva: Pedagogika, 1982. – 287 s.
5. Elkonin D. B. Psixologiya igry. – Moskva: Pedagogika, 1978. – 304 s.
6. Leontev A. A. Osnovy psixolingvistiki. – Moskva: Smysl, 2003. – 287 s.
7. Bruner J. The Culture of Education. – Cambridge: Harvard University Press, 1996. – 224 p.
8. Zaporjets A. V. Razvitiye proizvodnykh dvizheniy. – Moskva: Pedagogika, 1986. – 256 s.